

تأثیر سونامی ژاپن بر جهان اقتصاد سونامی اقتصادی در راه است!

■ ترجمه فیروزه درشتی

سی سال پیش، مردم درباره ژاپن طوری صحبت می‌کردند که امروز درباره چین سخن می‌گویند. ژاپن را یک ماشین در حال رشد با شتاب بسیار بالا و بدون توقف می‌دیدند و هر گونه رشد یا رکود اقتصادی در جهان را به آن نسبت می‌دادند. این موضوع به طور گسترده‌ای مطرح می‌شد که ژاپن بزودی از آمریکا که بزرگ‌ترین اقتصاد دنیاست، پیشی خواهد گرفت. ده سال بعد، معجزه اقتصاد ژاپنی دچار یک رکود مفتضحانه شد و این کشور از آن زمان تلاش می‌کند رشد قابل توجهی را در اقتصاد خود نشان دهد. با این بیماری اقتصادی که در حال رشد و گسترش بود، هم در داخل و هم در خارج از این کشور که ربطی به اوضاع آن کشور نداشت، ژاپن به یک کشور فراموش شده تبدیل شد.

حال پس از وقوع سونامی در این کشور، در تلاش برای یافتن نکات مثبت در میان این فاجعه طبیعی، ممکن است این کشور تنها برای اینکه ثابت کند از شوک ناشی از این فاجعه به در آمده است، نشان دهد کشور از لختی سیاسی و رخوت اقتصادی‌ای که در آن غوطه‌ور است، بیرون آمده است.

ممکن است این اتفاق بیفتد، اما حقیقت این است که صرف نظر از پتانسیل فاجعه برای ایجاد تغییرات، به نظر می‌رسد آینده ژاپن از قبل مقرر شده و به این ترتیب، ممکن است این آینده در انتظار سایر کشورهای پیشرفته نیز باشد. وقتی پای سه چالش عمده بدهی دولتی فراوان، هزینه‌های یک جمعیت سالخورده و ناامنی و عدم تعادل گسترده در انرژی به میان می‌آید که همه اقتصادهای پیشرفته جهان به درجات مختلف با آن دست به گریبانند، ژاپن در صف مقدم این چالش‌هاست.

علاوه بر این، بحران بانکی که ۲۰ سال پیش داستان رشد اقتصادی ژاپن را متوقف کرد، در مورد اقتصادهای اروپایی نیز تکرار شد و اکنون بسیاری از آنها با آینده‌ای بدون رشد اقتصادی و همراه با سیاست‌های انقباضی تهدید می‌شوند. با وجود این، چشم‌انداز آینده چندان هم بد نیست. با وجود از دست دادن اعتماد به نفس ملی به دلیل وقوع این فاجعه، واقعیت این است که ژاپن از عهده عواقب بعدی از هم پاشیدگی نظام بانکی بخوبی برآمده است. تولید را کد مانده، اما به لحاظ درآمد سرانه هنوز هم ژاپن یکی از کشورهای است که بالاترین درآمد سرانه را دارد. به علاوه، این فاجعه به عنوان یک موضوع برای همبستگی اجتماعی مطرح است که تلاش برای رشد اقتصادی را بیشتر می‌کند. با فاجعه‌ای که پیش آمده، موقعیت هنوز بی‌ثبات‌تر از آن است که بتوان قضاوت قطعی‌ای درباره اوضاع اقتصادی در آینده نزدیک ارائه داد. تاریخ گذشته چنین اتفاقاتی نشان داده است که صدمه به فعالیت‌های اقتصادی موقتی خواهد بود و بزرگ‌ترین تأثیر آن بیش از آنکه روی دارایی و زندگی افراد باشد، روی اعتماد به نفس آنها خواهد بود. تأثیرات اقتصادی این اتفاق بسیار گسترده‌تر از مرزهای کشور ژاپن احساس خواهد شد. سیاست‌های پولی در نتیجه، مدت زمان طولانی‌تری برای همسازی نیاز دارند و در برخی کشورها حتی ممکن است برنامه‌های تقویت مالی با تأخیر موقتی انجام شوند.

آینده اقتصاد ژاپن چه می‌شود؟

بی‌گمان خسارت‌های حاصل از زلزله و سونامی اخیر ژاپن از زلزله سال ۱۹۹۵ که به دنبال آن اقتصاد این کشور دو درصد کاهش یافت، فراتر نخواهد رفت، اما نگرانی‌ها به این دلیل است که اقتصاد ژاپن در حال حاضر بسیار ضعیف است. ژاپن بزرگ‌ترین بدهی دولتی را در میان اقتصادهای پیشرفته دارد که میزان آن دو برابر تولید ناخالص داخلی پنج تریلیون دلاری این اقتصاد پیشرفته است.

بسیاری از اقتصاددانان‌ها می‌گویند ابعاد این فاجعه و پیامدهای آن هنوز روشن نشده، بویژه پس از انفجارهایی که در نیروگاه برق هسته‌ای آسب دیده از زلزله روی داد و موجب انتشار تشعشعات رادیو اکتیو شد. با وجود این، تحلیل‌گران می‌گویند در حالی که اقتصاد ژاپن ممکن است در سه ماهه نخست به رشد بازگردد، اواخر سال جاری توسعه خواهد داشت.

به گفته تحلیل‌گران، با توجه به تجربه زلزله ۷٫۲ ریشتری کوبه در سال ۱۹۹۵، ژاپن ممکن است شاهد توسعه بیش از سه درصدی تولید ناخالص داخلی طی سه ماه آینده باشد.

زلزله اخیر این کشور، سونامی‌ای را به وجود آورد که شهرهای کوچک و بزرگ ساحلی را فراگرفت و شهر شمالی سندای را در منطقه‌ای که مرکز تولید خودرو و کارخانه‌های تولید لوازم الکترونیکی است، در بر گرفت.

اقتصاد ژاپن پیش از این فاجعه نیز با دشواری‌هایی در توسعه روبه‌رو بود و تولید ناخالص داخلی این کشور در سه ماهه چهارم ۲۰۱۰ به میزان ۱٫۳ درصد کاهش داشت. نظرسنجی رویترز که پیش از زلزله منتشر شد، نشان می‌داد اقتصاددانان پیش‌بینی کرده‌اند رشد تولید ناخالص داخلی در سه ماهه نخست از سر گرفته شود و نسبت به سه ماهه قبلی به میزان نیم درصد توسعه یابد.

کپیتال اکونومیکس نوشت، زمان زلزله نمی‌توانست بدتر از این باشد. بخش بزرگی از هزینه‌های بازسازی احتمالاً توسط مقامات محلی و در نهایت توسط دولت مرکزی تأمین می‌شود که در حال حاضر در تلاش است بدهی دولتی را تحت کنترل درآورد.

با وضعیت پیش آمده غیرقابل تصور است که ژاپن بدهی خود را پرداخت کند، اما سرمایه‌گذاران ممکن است تورم بالاتر و ین ضعیف‌تر را به عنوان راهی برای کمک ژاپن به برآمدن از عهده بدهی سنگین این دولت، پیش‌بینی کنند. این مسئله به رتبه‌بندی اعتبار ژاپن نیز لطمه می‌زند. ژاپن در ماه ژانویه از سوی استاندارد اند پور به دلیل نداشتن برنامه‌ای برای اصلاح رفاه عمومی، کاهش رتبه یافت.

این تنها مشکل ژاپن نیست

آخرین گزارش صندوق ذخیره بانک فدرال آمریکا نشان می‌دهد سونامی ۹ ریشتری ژاپن تأثیری به مراتب بیشتر از انتظارات و پیش‌بینی‌های صورت گرفته توسط کارشناسان بر اقتصاد آمریکا داشته است.

بر اساس این گزارش، اطلاعات به دست آمده از ۱۲ شعبه بانک فدرال نشان می‌دهد که همه آنها در گزارش‌هایی که بعد از سونامی ژاپن منتشر کرده‌اند، از اختلال در شبکه فروش و تولید خبر داده‌اند. این در حالی است که طبق گزارش بانک فدرال، اقتصاد آمریکا در نیمه اول ماه مارس در حال رشد و بهبود در بخش‌های تولیدی و صنعتی بود و این رشد رونق قابل توجهی به بازار کار داده بود. تا پیش از سونامی ژاپن، تورسم در نیمی از ایالات آمریکا از رشد قابل توجهی برخوردار بود. فشار برای افزایش دستمزدها در اکثر ایالت‌های آمریکا کاهش یافته بود و قیمت محصولات نیز در حال افزایش بود. اکنون بازار مسکن و نگاه‌های املاک و زمین نیز در وضعیت ضعیفی قرار دارد و در برخی بانک‌ها میزان درخواست وام کاهش یافته است.

زلزله مهیب ژاپن و به دنبال آن سونامی در این کشور، نه تنها ویرانی‌های گسترده‌ای به بار آورد، بلکه حتی ممکن است باعث فاجعه هسته‌ای شود. از جمله پیامدهای مهم این حادثه نگرانی جدی کارشناسان و تحلیل‌گران در مورد تأثیر این رویداد بر اقتصاد جهان است. آیا حالا باید منتظر سونامی در اقتصاد بیمار جهان باشیم؟

به گزارش اکونومیک تایمز، زلزله و سونامی ژاپن نه تنها فعالیت اقتصادی این کشور را مختل کرده، بلکه تأثیراتی بر اقتصاد جهان نیز گذاشته است. کارشناسان معتقدند ارزیابی اینکه اقتصاد ژاپن و به دنبال آن اقتصاد جهان تا چه میزان با صدمه مواجه شده، در این مقطع زمانی بسیار دشوار است. سئوالی که اکنون ذهن بسیاری از کارشناسان را به خود مشغول کرده این است که این بلای طبیعی که ژاپن را فلج کرده آیا می‌تواند شوک جدیدی به اقتصاد بیمار و متزلزل دنیا وارد کند؟

زلزله در حالی در این کشور رخ داد که نشانه‌هایی از بهبود شرایط اقتصادی در ژاپن مشاهده می‌شد. از این جهت اوضاع نابسامان در ژاپن ممکن است بر اقتصاد جهان تأثیر بگذارد چون یک کشور صنعتی پیشرفته است و میزبان بزرگ‌ترین تولیدکنندگان خودرو و وسایل الکترونیکی است. اکثر این شرکت‌ها به دلیل نداشتن انرژی و دلایل مختلف دیگر فعالیت‌شان متوقف شده و ضرر هنگفتی را متحمل شده‌اند این امر تأثیر خود را بر اقتصاد جهان نیز خواهد گذاشت. این در حالی است که نیروگاه‌های هسته‌ای ژاپن که نیمی از برق و انرژی این شرکت‌ها را تأمین می‌کردند اکنون از کار افتاده‌اند. شرکت تویوتا (بزرگ‌ترین شرکت تولیدکننده خودرو جهان) فعالیت خود

را در تمامی ۱۲ کارخانه خود در ژاپن متوقف کرده است. غول‌های الکترونیک جهان (سونی، کانن و پاناسونیک) نیز فعالیت‌های خود را به حالت تعلیق درآورده‌اند. همه اینها در حالی است که نائوتو کان، نخست‌وزیر ژاپن، نسبت به چشم‌انداز آینده اقتصاد این کشور خوش‌بین است و اعتقاد دارد نه تنها این سونامی بر اقتصاد این کشور تأثیر چشمگیری نخواهد داشت، بلکه روند بهبود شرایط اقتصاد جهان را نیز مختل نمی‌کند. اما از جمله پیامدهای زلزله در ژاپن افزایش بهای نفت بوده است. ژاپن سومین وارد کننده بزرگ نفت جهان است و با توجه به اینکه به نیروگاه‌های این کشور خسارت زیادی وارد شده، قطعاً به نفت بیشتری وابسته خواهد بود و این موضوع می‌تواند بهای نفت را افزایش دهد.

خوش‌بینی نخست‌وزیر ژاپن نسبت به اوضاع اقتصادی این کشور در آینده، در حالی است که برخی اقتصاددانان نسبت به خطرناک بودن شرایط اقتصاد ژاپن و تأثیر رکود احتمالی اقتصاد این کشور بر اقتصاد جهان هشدار داده‌اند. جان لومز، یک اقتصاددان در لندن، گفت: اقتصاددانان برجسته باید به طور جدی تأثیرات بحران در ژاپن را بررسی کنند تا مانع از تأثیرگذاری جدی این بحران در اقتصاد جهان شوند. دیوید لی، یک اقتصاددان ژاپنی نیز تأکید کرده است: اقتصاد این کشور قطعاً در چهار ماه اول سال ۲۰۱۱ با کاهش رشد اقتصادی مواجه خواهد شد.

از سوی دیگر، صنایع و شرکت‌هایی که در سراسر جهان به فعالیت‌های شرکت‌ها و کارخانجات ژاپنی وابسته بوده‌اند، با ضرر بیشتری مواجه خواهند شد. با این حال، برخی کارشناسان معتقدند ژاپن می‌تواند سرعت خود را به شرایط قبلی برساند و این بحران تأثیر چشمگیری در اقتصاد جهان نخواهد داشت. بعید است بحران ایجاد شده در ژاپن روند بهبود شرایط اقتصاد جهان را با اختلال جدی روبه‌رو کند، چون این کشور می‌تواند با قدرت اقتصادی‌ای که در اختیار دارد، در کوتاه‌مدت اوضاع را سروسامان دهد.

آینده خوش اقتصادی در راه است؟

این اظهار نظرهای مختلف در حالی صورت می‌گیرد که در خبرها آمده است، مازاد تجاری ژاپن به دنبال کاهش صادرات این کشور پس از زلزله و سونامی یازدهم مارس، ۷۸٫۹ درصد در ماه مارس نسبت به مدت مشابه سال گذشته کاهش یافت.

طبق اعلام مقامات ژاپن، صادرات این کشور ۲٫۲ درصد کاهش یافت و به ۵٫۸۷ تریلیون ین (۷۰٫۹ میلیارد دلار) رسید و برای نخستین بار در ۱۶ ماه گذشته به دلیل کاهش صادرات خودرو و کشتی، کاهش یافت.

صادرات خودرو ۲۷٫۸ درصد، صادرات کشتی

۱۰ درصد و قطعات الکترونیکی ۶٫۹ درصد کاهش یافت. واردات برای پانزدهمین ماه متوالی افزایش داشت و با ۱۱٫۹ درصد رشد به دلیل قیمت‌های افزایش یافته نفت و سنگ آهن، به ۵٫۶۷ تریلیون یمن رسید.

طبق اعلام وزارت دارایی ژاپن، صادرات این کشور برای کل سال تا مارس ۱۴٫۹ درصد افزایش یافته و به ۶۷٫۸ تریلیون یمن خواهد رسید، در حالی که واردات ۱۵٫۹ درصد افزایش یافته و به ۶۲٫۴ تریلیون یمن می‌رسد. مازاد تجاری سالانه نیز ۳٫۹ درصد افزایش یافت و به ۵٫۴ تریلیون یمن رسید.

آینده پیش روی کشورها

برخورد احساساتی با این موضوعات از طرف رسانه‌ها با پوشش خبری ۲۴ ساعته که معمولاً اخبار هشداردهنده، متناقض و آخرالزمانی در این مورد می‌دهند و ترس و وحشت فاجعه را چند برابر می‌کنند، کمک زیادی نمی‌کند. نتایج حاصل از این پدیده را دو سال پیش نیز زمانی که بحران مالی روی داد، بخوبی مشاهده کردیم.

در یافتیم بانک‌ها طی دوران رکود اقتصادی قادر به پرداخت دیون خود نخواهند بود، اما در گذشته تمایلی به اندیشیدن درباره این موضوعات نداشتیم تا اینکه این اتفاقات افتاد و اعتمادها از بین رفت و خرابی‌های سیستماتیک پیش آمد.

حال به فاجعه هسته‌ای هم می‌اندیشیم. اگر فاجعه هسته‌ای منجر شود کشورهای دیگر سازه‌های محکم هسته‌ای بسازند، توازن ذخیره انرژی دنیا بر هم می‌خورد. به جز اقتصادهای پیشرفته دنیا، تنها چین و هند برنامه‌هایی برای ساخت و ایجاد ۲۰۰ رآکتور جدید هسته‌ای دارند که ۵۰ درصد به ظرفیت هسته‌ای دنیا خواهد افزود.

کمبود منابع جایگزین برای این نوع برنامه‌ها باعث خواهد شد ساخت نیروگاه‌ها بدون در نظر گرفتن نتایج حاصل از فاجعه فوکوشیما پیش برود. با تقاضای روزافزون برای منابع انرژی در آینده نفت، گاز و ذغال سنگ موجود پاسخگوی نیازهای آینده نخواهد بود.

یقیناً این ریسک بزرگی است، اما راه‌حل جایگزینی هم وجود ندارد. به احتمال زیاد ژاپن به موقعیت اقتصادی قبل از سونامی بازمی‌گردد و به جایی خواهد رسید که رشد اقتصادی خود را باز از سر گیرد اما تا سال‌ها اثر این اتفاق در اقتصاد این کشور مشهود خواهد بود. در غرب نیز شاید این اتفاق پیش روی نسل آینده باشد. ژاپن آینده ماست. خوش‌شانس خواهیم بود اگر بتوانیم مانند آنها از عهده کنترل کردن چنین شرایطی برآییم.

منبع: کمیته اکونومیکس، اکونومیک تایمز و تلگراف